
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:2

Lärande och undervisning i Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas tre motioner 2016:40, 2016:46 och 2016:52. I motionerna lyfts olika aspekter av lärande och undervisning i Svenska kyrkan fram och de har det gemensamt att de vill att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram program eller strategi för de olika områdena.

Utskottet understryker att frågorna är mycket angelägna för kyrkan och bejakar intentionerna i dem. När det gäller motion 2016:40 anser utskottet att det material som finns ger tillräckligt med kunskap och underlag för reflektion i frågorna kring skapelsen och vårt ansvar. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2016:40.

Av kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2016:1 framgår det att kyrkostyrelsen kommer att inleda ett systematiskt och sammanhållet arbete för att ta fram ett program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan. Med anledning av att det redan pågår ett arbete kring det som efterfrågas i motion 2016:46, ett nationellt program för kateketik, föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motion 2016:46.

Utskottet anser att de frågor om undervisning och mission bland invandrare som tas upp i motion 2016:52 är akuta. Utskottet menar att stift och församlingar har stora behov av strategier och föreslår därför att kyrkomötet ska bifalla motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:40.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:46, punkt 1.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:46, punkt 2.
4. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:52.

Motionernas förslag

Motion 2016:40 av Anders Brunnstedt och Kent Karlsson, Kunskap om vår syn på skapelsen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan, som handlar om vår kristna syn på skapelsen och det ansvar och arv vi har för att värna om vår skapelse.

Motion 2016:46 av Manilla Bergström m.fl., Nationellt program för kateketik

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett nationellt program för dopuppföljning och lärande som ger alla barn och unga i Svenska kyrkan, även i utlandet, gemensamma upplevelser av kyrkans tro och gemenskap när det tillämpas lokalt i varje församlings verksamhet för barn och unga 0–18 år.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att avsätta resurser för att ta fram och utforma ett nationellt program för dopuppföljning och lärande.

Motion 2016:52 av Dan Sarkar, Undervisning och mission bland invandrare

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en strategi för mission och undervisning bland invandrare.

Bakgrund

De tre motionerna som behandlas i detta betänkande lyfter fram olika aspekter av lärande och undervisning i Svenska kyrkan. Sammantaget vill motionärerna ta fram program eller strategi för:

- ◆ Dopuppföljning och lärande
- ◆ Lärande och undervisning om syn på och ansvar för skapelsen
- ◆ Mission och undervisning bland invandrare

Större satsningar på lärande och undervisning

Det finns några skrifter som under flera år har påverkat Svenska kyrkans arbete med lärande och undervisning och som har tagits fram av den nationella nivån:

I dialog med barn – grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0–14 år gavs ut 1999 av Församlingsnämnden och året efter gav den nationella nivån ut materialet *Lärande och undervisning – grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. Tillsammans med ett antal skrifter har materialet spridits som icke-bindande grunddokument som stödjer församlingarnas undervisningsuppdrag. Materialet är inte föreskrifter om hur undervisning och lärande ska gå till. Det innehåller inte förslag på konkreta kurser, eller andra undervisningsmoment som ska vara gemensamma för hela Svenska kyrkan. Snarare ger det en pedagogisk grundsyn som sedan varje församling kan bygga sin verksamhet på.

Svenska kyrkans möte med barnet 0–6 år gavs ut av den nationella nivån 2012. Dokumentet vill säga något om vad Svenska kyrkan vill vara i mötet med barnet och vara ett stöd för utvecklingen och framtagande av handlingsplaner, kursplaner m.m. Dokumentet anger också vad barnet och vårdnadshavaren kan förvänta sig i mötet med Svenska kyrkan. Församlingar och stift väljer själva om de vill använda sig av dokumentet

Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete utkom 2008 och är antagna av alla Svenska kyrkans 13 domkapitel. Syftet med riktlinjerna är att skydda konfirmandernas rättigheter och att beskriva förutsättningar för ett konfirmandarbete med hög kvalitet. Riktlinjerna betonar behovet av en helhetssyn på dopuppföljningen som ett livslångt lärande. För den del av dopundervisningen som gäller konfirmandarbetet görs en handlingsplan för konfirmandarbetet. Som hjälp i arbetet med att ta fram handlingsplaner finns reflektionsmaterialet, *Dela liv – inspiration och fördjupning i konfirmandarbetet*, utgiven samma år. Handlingsplanen ska beskriva det

lokala konfirmandarbetets mål och innehåll och ange hur rekrytering och utvärdering ska ske. Handlingsplanen utvärderas efter varje konfirmandperiod och ska uppdateras årligen.

Krafttag konfirmation, är ett nationellt projekt som pågår 2014–2017 där alla stiftens är delaktiga. Projektet är ett kyrkomötesuppdrag som bygger på motionerna 2013:30 samt 2013:43. Inom projektet uppmärksammar man särskilt konfirmationens betydelse och vikten av att Svenska kyrkan har ett genomtänkt barn- och ungdomsarbete med konfirmationen som en integrerad del.

I våra systerkyrkor i Norge och Finland finns program för undervisning men motsvarande program finns inte i Svenska kyrkan. Däremot finns det många satsningar, både nationella och lokala som utgår ifrån en gemensam grundsyn.

Här följer en beskrivning av några större satsningar på lärande och undervisning som gjorts under de senaste åren.

Undervisning av barn och unga 0–18 år

I församlingarnas grundläggande uppgift ingår att erbjuda undervisning i kristen tro för alla åldrar. Den nationella nivån stödjer stiftens främjande av församlingarna och har stärkt sitt stöd under senare år.

Under 2009–2012 pågick programmet *Barn och unga 0–18 år* med uppgift att bidra till att barn och unga upplever Svenska kyrkan som en plats där de kan dela tro och livsfrågor på sina egna villkor och engagera sig utifrån sina egna förutsättningar (KsSkr 2008:1).

Programmet bedrevs i samverkan med stiftens, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Svenska Kyrkans Unga och andra organisationer där barn står i fokus. Under programmets gång hämtades erfarenheter in från flera håll. Bland annat från den Norska kyrkan om Trosuppläringsprojektet och från den Finska kyrkan då den på ett framgångsrikt sätt arbetat med barn och unga.

Programmet hade många uppdrag och en omfattande verksamhet som handlade om dop, konfirmation, samarbete kyrka – skola, kommunikation med unga och barnkonsekvensanalys. Flera exempel på arbete med barn och unga på nationell nivå och i stiftens går att hitta i betänkandet KI 2014:15.

Projektet *Dela tro – dela liv* följs av program för lärande och undervisning

Programmet barn och unga 0–18 år avslutades 2012 och samma år beslutade kyrkostyrelsen om en gemensam strategi för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar, *Dela tro – dela liv*. Beslutet bekräftades samma år av kyrkomötet som beslutade om ekonomiska medel till satsningen. Kyrkostyrelsens beslut föregicks av samtal och dialog med stiftens företrädare som efterfrågade nationellt stöd när det gällde omvärldsanalys och forskning, administrativ samverkan, stöd kring den grundläggande uppgiften, kommunikation och tillhandahållande av gemensamma mötesplatser.

Syftet med satsningen är att stödja stiftens främjande av församlingarna i deras uppgift att med stöd av undervisning möjliggöra för människor i olika åldrar att ta emot evangelium. Satsningen har som vision att de människor som Svenska kyrkan möter och står i relation till ska ha en sådan förtrogenhet med kyrkans tro och tradition att de kan erfara, förstå och uttrycka evangeliet om Jesus Kristus.

Det är ett stort projekt som pågår under åren 2013–2018. En handläggare och en processledare arbetar med satsningen på nationell nivå. Projektet har kartlagt stiftens stödjande arbete för församlingarnas undervisnings- och missionsuppdrag samt

diskuterat med stiftens om satsningens möjligheter och incitament i stiftens vidare arbete med *Dela tro – dela liv*-satsningar.

I skrivelsen *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019* (KsSkr 2016:1) skriver kyrkostyrelsen på sidan 8 att *Dela tro – dela liv* kommer att följas av en satsning på lärande och undervisning:

För att stärka församlingarnas arbete att bedriva undervisning och mission fortsätter stödet till den särskilda satsningen *Dela tro – dela liv* under planeringsperiodens början. Satsningen kommer att tas tillvara och få en fortsättning. Under perioden kommer det att inledas ett systematiskt och sammanhållet arbete för att ta fram ett program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan.

Plan för lärande och undervisning

En delsatsning i *Dela tro – dela liv* är projektet *Plan för lärande och undervisning – en satsning för att utveckla församlingarnas arbete med lärande och undervisning*. Syftet med det projektet är att utarbeta planer för lärande och undervisning i ett antal församlingar i Skara, Strängnäs, Växjö och Västerås stift. Den metod som utarbetas ska göras tillgänglig för alla församlingar i Svenska kyrkan. Arbetet pågår 2014–2016.

Forskning kring religionsdidaktik

På den nationella nivån pågår flera forskningsprojekt inom det religionsdidaktiska området. Ett projekt handlar om att utforska hur andra kyrkor arbetar med sin undervisning. De kyrkor som ingår i projektet är Norsk Folkekirke, Evangelical Lutheran Church in America och Church of England. Det är kyrkor som delar flera av vår kyrkas förutsättningar och verkar i samhällen där kunskapen om kristen tro minskar och som likt Svenska kyrkan står inför en framtid med minskade ekonomiska resurser. I ett annat forskningsprojekt genomförs en undersökning av vilket lärande som sker i samband med kyrkopedagogiska visningar av kyrkorummet.

Bibeläventyret

Svenska bibelsällskapet har utvecklat ett koncept för att lära ut Bibeln för elever i grundskolan och det används av många församlingar i hela landet. Bibeläventyret följer läroplanen och kan därför användas som en ordinarie del av skolans undervisning. Upplägget har även översatts till teckenspråk och några nationella minoritetsspråk.

Underlag för teologisk reflektion kring skapelsen

Svenska kyrkan har sedan 2000 ett nationellt ansvar för att stödja stiftens arbete med miljö och hållbarhetsfrågor. Främst genom att tillhandahålla verktyget *Svenska kyrkans miljödiplomering för hållbar utveckling* som är ett ledningssystem för ett systematiskt miljöarbete i Svenska kyrkans församlingar och andra kyrkliga enheter.

En viktig del av diplomeringen är att reflektera över varför Svenska kyrkan ska ägna sig åt miljö och hållbarhetsarbete och därför innefattar diplomeringen också de delar av församlingens arbete som handlar om gudstjänst och förkunnelse, undervisning och diakoni. För att stimulera samtalet i församlingen finns det ett studiematerial som har använts under de senaste tio åren. Materialet heter *Skapelse-tid* och kan även användas utan att församlingen arbetar med diplomeringssystemet. För närvarande arbetar den nationella nivån med att se över hur en uppdatering av materialet ska kunna se ut, men det ligger i planeringen att ta fram ett nytt material

som ska kunna stärka kunskapen och inte minst den teologiska reflektionen kring frågor som rör skapelsen och vårt ansvar för den, samt hur vi värnar den.

Materialiet *Ett biskopsbrev om klimatet* kan också användas som ett underlag för ett teologiskt samtal om skapelsen, liksom Sveriges kristna råds skrift *Värna den jord Gud älskar* eller *Världens kurs*, ett material som arbetats fram inom Svenska kyrkans internationella arbete.

Det finns många exempel i församlingar där man använder sig av pilgrimsresor, fjällvandringar, friluftsliv som metoder för att koppla ihop kropp, själ och ande, natur, människan och Gud. Svenska Kyrkans Unga har också gett ut både material och haft kampanjer som berör detta. Sedan är skapelsen ett av teman under reformationsåret.

Mission och undervisning bland invandrare

Enligt ett kyrkomötesuppdrag från 2015 (KmSkr 2015:11) arbetar kyrkostyrelsen med att utreda vilka behov som finns av material om Svenska kyrkan och kristen tro på invandrarspråk samt på vilka språk behoven är störst. En inventering av befintligt material har genomförts och nu arbetar man med att ta fram förslag som ska möta de behov som identifierats.

Att ta fram strategier för mission och undervisning för invandrare fanns inte med i kyrkomötesuppdraget.

I maj beslutade kyrkostyrelsen om medel för att översätta gudstjänstmaterial till några invandrarspråk som t.ex. farsi/dari, arabiska och tigrinja i syfte att kunna möta fler människor i Svenska kyrkans liv och gudstjänster och arbeta för integration.

Nätverket *Framtiden bor hos oss*, som arbetar särskilt med att vara kyrka i en mångkulturell kontext har ett pågående projekt som en delsatsning i *Dela tro – dela liv*. I projektet arbetar man med missionsuppdraget i den mångkulturella kontexten.

Tala väl om varandra – en pilotkurs för utbildning av dialogaktörer, är en annan delsatsning i *Dela tro – dela liv*. Syftet med den är att i sju pastorat i Skara och Göteborgs stift utbilda två medarbetare per pastorat, varav minst en ideell, till dialogaktörer med fördjupad kunskap om kristen tro och andra religioner för respektfulla möten med människor av annan tro.

Sveriges kristna råd ger kurser på temat konvertiter i asylprocessen och har också medverkat i kurser för Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas personal som belyst prövningen av asylsökande som hänvisar till kristen tro. Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar har tagit fram en vägledning för den som ska skriva intyg om kristen tro för en asylsökande.

Tidigare kyrkomötesbehandling

Frågor kring lärande och undervisning i Svenska kyrkan är centrala och har varit uppe till behandling vid många kyrkomöten. De motioner som kommer närmast de ämnen som behandlas i årets motioner är dels motion 2014:48 i vilken föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utreda hur kyrkan ska möta människor i olika åldrar så att de kan socialiseras in i och växa i sin kristna tro. Utskottet ansåg att ett sådant arbete redan pågick och föreslog därför att motionen skulle avslås vilket blev kyrkomötets beslut (KI 2014:15).

Den andra är motion 2015:36 som mynnade ut i ett uppdrag till kyrkostyrelsen att utreda vilka behov som finns av material om Svenska kyrkan och kristen tro på invandrarspråk samt att utreda på vilka språk behoven är störst (KI 2015:8). Uppdraget genomförs tillsammans med nätverket *Framtiden bor hos oss*. Den nationella nivån kartlägger nu detta och den ska också svara på vilka befintliga material

som finns, vilka behov av nyproducerat material som finns och hur det ska kommuniceras till stift och församlingar. Kyrkostyrelsen beräknar kunna slutrapportera uppdraget till kyrkomötet 2017.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:40.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:46.
3. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:52.

Frågor kring undervisning och lärande är frågor som utskottet anser är särskilt angelägna frågor för Svenska kyrkan. Utskottet anser att det är mycket viktigt att Svenska kyrkan strävar efter ett samlat grepp och långsiktighet i frågorna.

Program för lärande och undervisning om en kristen syn på skapelsen

När det gäller motion 2016:40 om kunskap kring en kristen syn på skapelsen och kring vårt ansvar att värna om den så anser utskottet att detta är frågor som är mycket betydelsefulla. Utskottet delar också den mening som lyfts i ett motionssvar från De Ungas Kyrkomöte där vikten av den direkta upplevelsen av Guds skapelse lyfts fram. Utskottet är däremot inte av den åsikten att det behövs ett program för lärande och undervisning i den specifika frågan, utan anser att den frågan kan hanteras inom kyrkostyrelsens program för undervisning och lärande som aviseras i KsSkr 2016:1. Det finns dessutom tillräckligt med material på området för att ge kunskap och underlag för reflektion i frågorna. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2016:40.

Ett nationellt program för dopuppföljning och lärande

I motion 2016:46 föreslås ett nationellt program för dopuppföljning och lärande. Utskottet delar motionärens åsikt att det finns mycket att vinna på ett genomtänkt koncept för kateketik för barn och unga.

I KsSkr 2016:1, *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019*, som citeras i bakgrundstexten, förklarar kyrkostyrelsen sin avsikt att inleda ett systematiskt och sammanhållet arbete för att ta fram ett program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan. Enligt uppgifter från biskoparna förs samtalet också i biskopsmötet.

Utskottet ser positivt på detta arbete men anser att det behöver diskuteras vidare vilken form ett sådant arbete ska ta, om det rör sig om program, läroplan, riktlinjer eller annat. Utskottet vill särskilt lyfta två faktorer inför detta arbete:

- ◆ *Frihet inom ramverket.* Det ramverk som tas fram måste vara noga uttänkt för att stift och församlingar ska kunna använda det både som ett stöd att luta sig mot och samtidigt kunna finna i det en frihet för lokala lösningar.
- ◆ *Långsiktighet.* Att man tänker strategiskt kring lärande, undervisning och mission på lång sikt, flera decennier, och inte endast korta projekt.

Utskottet anser vidare att det är viktigt att det inte enbart arbetas med frågan om *hur* ett sådant ramverk ska formas, utan även frågan *vad* det ska innehålla, t.ex. kunskapsmål. Utskottet anser också att det är viktigt att befintliga satsningar utvärderas och att resultaten beaktas i arbetet med en långsiktig plan för undervisning och lärande.

Med anledning av att ett arbete kring frågan redan pågår föreslår utskottet att kyrkomötet avslår motion 2016:46.

KI 2016:2

Strategi för mission och undervisning bland invandrare

I motion 2016:52 föreslås att kyrkostyrelsen tar fram en strategi för mission och undervisning bland invandrare. Utskottet menar att församlingarna är i stort behov av stöd i att hantera frågor kring mission och undervisning för nya svenskar och att språket kan vara ett av de största hindren. Själva mötet med personer som är nyfikna på kristen tro sker i församlingen, men det behövs mer kunskap och vägledning i hur mötet blir så bra som möjligt. Utskottet anser att detta är en akut fråga som måste hanteras skyndsamt.

Arbete med sökande och kristna från andra länder innebär möten med olika trostraditioner och människor som har hemvist i olika kristna samfund. Utskottet anser därför att det är av stor vikt att Svenska kyrkan i sitt arbete med mission och undervisning för nya svenskar arbetar ekumeniskt inom Sveriges kristna råd.

Förra året gav kyrkomötet kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda vilka behov som finns av material om Svenska kyrkan och kristen tro på invandarspråk samt på vilka språk behoven är störst (KmSkr 2015:11). Att ta fram strategier för mission och undervisning för invandrare fanns inte med i kyrkomötesuppdraget. Utskottet anser att det finns behov av detta och föreslår därför kyrkomötet att bifalla motion 2016:52.

Uppsala den 29 september 2016

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Marie Nielsén, ordförande

Sigurdur Hafthorsson, sekreterare

Beslutande: Marie Nielsén, ordförande, Sofia Rosenquist, Daniel Larson, Birgitta Lindén, Ronny Hansson, Micke G Hästö, Niklas Grahn, Roland Johansson, Berit Simonsson, Anna-Karin Westerlund, Gunilla Eldebro, Elisabeth Rydström, Niklas Larsson, Torbjörn Arvidsson och Marja Sandin-Wester.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Monica Lindell Rylén, Camilla Persson, Lissandra Rickemark, Ulla Nordlien, Patrik Linde, Katarina Glas, Kjell Petersson, Elisabeth Kullenberg, Ulla Littgren, Stig Eriksson, Anders Ahl, Ylva Wahlström och Karin Janfalk.

Biskoparna Fredrik Modéus och Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot utskottets beslut att föreslå kyrkomötet bifalla motion 2016:52 och yrkar avslag av densamma med följande motivering:

Undervisning och mission är två av församlingens grundläggande uppdrag. Vi menar att den strategi församlingen har för mission och undervisning också ska täcka gruppen invandrare. De språkliga hinder som finns kommer att reduceras genom det översättningsarbete av gudstjänstmaterial som just nu pågår.

KI 2016:2

Missionsuppdraget i en mångkulturell kontext är ett av de områden projektet *Dela tro – dela liv* arbetar med. Resultatet förväntas bidra till att bättre rusta församlingarna i det viktiga integrationsarbetet.

Avslag av motion 2016:52.

Ronny Hansson, Daniel Larson, Birgitta Lindén och Marie Nielsén.